

Dr hab. Anna Zielińska, prof. Instytutu Sławistyki PAN

Recenzja dorobku naukowego dr Heleny Krasowskiej

w ramach postępowania o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo prowadzonego przez Radę Naukową Instytutu Sławistyki PAN

Dr Helena Krasowska uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk w 2004 r. na podstawie rozprawy doktorskiej „Język polskich górali na Bukowinie”. Promotorem był prof. dr hab. Zbigniew Greń. Dorobek dr Heleny Krasowskiej od czasu uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych wzrósł o 90 pozycji, w tym:

2 monografie autorskie naukowe

Helena Krasowska, 2006, *Górale polscy na Bukowinie Karpackiej. Studium socjolingwistyczne i leksykalne*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa, ss. 331.

Helena Krasowska, 2012, *Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa, ss. 435.

1 monografię autorską popularno-naukową

- Helena Krasowska, 2006, *Bukowina. Żywa historia kościoła*, Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków, ss. 212 (7-99 wydanie w języku polskim, 103 -212 – tłumaczenie na język ukraiński).

(Uwaga! Pozycja - Helena Krasowska, 2002, *Bukowina. Mała ojczyzna – Pietrowce Dolne*, Rachocki i S-ka, Pruszków, ss. 255. ukazała się przed doktoratem)

3 monografie współautorskie naukowe

- Л.І. Антошкіна, Г.М. Красовська, П.І. Сигеда, О.М. Сухомлинов, 2007, *Соціолінгвістика. Навчальний посібник*, Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy, Berdiański Uniwersytet Zarządzania i Biznesu, Донецьк, ss. 354.

- Zbigniew Greń, Helena Krasowska, 2008, *Słownik górali polskich na Bukowinie*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa, ss. 255.

- Л. Антошкіна, О. Гадинко, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов, 2010, *Особливості Буковинського пограниччя: історія культурного полілогу*, Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy, Berdiański Uniwersytet Zarządzania i Biznesu, Донецьк, ss. 237.

1 pozycja współautorska źródłowa

A. Bonusiak, E. Czop, H. Krasowska, L. A. Suchomłynow, 2011, *Polacy Berdiańska: dokumenty, fakty, komentarze*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile, Piła, ss. 371;

1 monografia współautorska popularno-naukowa

Helena Krasowska, Weronika Jakimowicz, 2009, *Буковина. Благодійна організація святого Вікентія де Поля*, Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków-Warszawa-Storozyniec, ss. 112.

14 (w tym 1 współautorski) artykułów w czasopismach z listy ERIH i MNiSW,

41 artykułów naukowych w tomach wydawanych w Polsce, na Ukrainie oraz w Rumunii,

2 tomy naukowe pod wspólną z innymi redakcją naukową,

1 album popularno-naukowy pod wspólną z innymi redakcją,

24 artykuły popularno-naukowe w czasopismach i tomach oraz na stronach internetowych polskich i zagranicznych.

Habilitantka wygłosiła 34 referaty na naukowych konferencjach, w tym 18 na zagranicznych. W latach 2009 -2012 kierowała grantem naukowym (MNiSW, potem NCN) pt: „Mniejszość polska na Ukrainie południowo-wschodniej. Studium socjolingwistyczne i tożsamościowe”. Uczestniczyła także w dwóch projektach realizowanych we współpracy z naukowcami z Ukrainy, finansowanymi przez Berdiański Uniwersytet Zarządzania i Biznesu na Ukrainie. W jednym „Specyfika bukowińskiego pogranicza: historia kulturowego polilogu” była kierownikiem całości projektu, w drugim „Podręcznik z socjolingwistyki” koordynatorem polskiej strony.

Jest koordynatorem dwóch projektów realizowanych przez Instytut Sławistyki PAN we współpracy z placówkami zagranicznymi: *Polacy i Rumuni: Stereotypy – mity czy rzeczywistość*, w ramach porozumienia o współpracy naukowej między Polską Akademią Nauk i Akademią Nauk Rumunii oraz *Zachowanie narodowej tożsamości w kontekście międzykulturowego dialogu: doświadczenia polskie i ukraińskie*, w ramach porozumienia o współpracy naukowej między Polską Akademią Nauk i Narodową Akademią Nauk Ukrainy.

Brała udział przy organizacji 7 konferencji naukowych w Polsce i na Ukrainie.

Duża liczba publikacji oraz udział w wielu prestiżowych konferencjach świadczy o dynamicznym rozwoju naukowym Habilitantki. Badawcze obszary zainteresowań

Habilitantki obejmują dialektologię i socjolingwistykę, w tym badania nad pograniczami i kontaktami językowymi. Habilitantka zajmuje się także propagowaniem osiągnięć polskiej slawistyki. Prowadzi bogatą współpracę naukową z ośrodkami naukowymi za granicą – głównie w Rumunii i na Ukrainie. Jest dobrym organizatorem zespołowych projektów naukowych. Habilitantka ma imponujące osiągnięcia w zakresie działalności upowszechniającej naukę w Polsce i za granicą.

Recenzja książki „Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie” 2012, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa, ss. 435., wskazanej jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Książka składa się z sześciu głównych rozdziałów oraz obszernego aneksu prezentującego materiał ilustracyjny. Praca charakteryzuje się przejrzystą strukturą, każdy rozdział posiada osobne wprowadzenie metodologiczne i może być czytany jako oddzielny tekst naukowy. Jednocześnie treść kolejnych rozdziałów wynika z poprzednich, co czyni z książki spójną całość. Pierwszy rozdział: „Południowo-wschodnia Ukraina – historia i współczesność” zawiera omówienie historii regionu i współczesnego stanu narodowościowego. W rozdziale drugim „Mniejszość polska a ukraińska polityka narodowościowa” Autorka omówiła prawne podstawy funkcjonowania mniejszości narodowych i języków mniejszościowych na Ukrainie, a także politykę państwa wobec oświaty, kultury i wyznania polskiej mniejszości narodowej. Wiele miejsca zajął opis sytuacji prawnej i form działalności organizacji polonijnych, w tym nauczania języka polskiego. Kolejne rozdziały – trzeci „Język polski na południowo-wschodniej Ukrainie. Stan obecny” i czwarty „Zakres i funkcje języka polskiego” – przedstawiają problematykę dotyczącą współczesnego stanu języka polskiego na południowo-wschodniej Ukrainie. W rozdziale piątym „Tożsamość kulturowo-narodowa: rodzaje, wymiary, składniki” Autorka opisała kwestie związane z poczuciem tożsamości narodowej Polaków w badanych obwodach. Rozdział szósty „Pejzaże pamięci. O przeżywaniu polskości na badanym terenie” zawiera kilka wybranych autobiografii badanych osób, których narracja toczy wokół tożsamości. Dopelnieniem książki jest Aneks z fotografiami dokumentów archiwalnych związanych z historią Polaków na wschodniej Ukrainie.

Książkę Heleny Krasowskiej oceniam bardzo wysoko. Praca dotyczy nieznanych do tej pory obszarów językowych w dwóch obwodach na południowo-wschodniej Ukrainie, w obwodzie

donieckim i zaporoskim. Przynosi zatem nową wiedzę o funkcjonowaniu języka polskiego na obszarze znajdującym się dalej niż określony przez Zofię Kurzową zasięg polszczyzny kresowej (Język polski Wileńszczyzny i kresów północno-wschodnich XVI-XX w. PWN, Warszawa-Kraków 1993; mapy 1,2,3,4). Powstało wiele prac o języku polskim na Ukrainie zachodniej, ale na Ukrainie wschodniej nikt nie prowadził badań. Chciałabym w tym miejscu podkreślić sprawność Habilitantki w organizowaniu badań naukowych, począwszy od zdobycia finansowania w postaci grantu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (później grant przeniesiony do NCN), do samodzielnego przeprowadzania wieloaspektowych badań terenowych. Badania były przeprowadzone w latach 2007-2012 w następujących miejscowościach: obwód doniecki – Kramatorsk, Gorłówka, Jenakijewo, Donieck, Mariupol, obwód zaporoski – Berdiańsk, Tokmak, Melitopol, Zaporozże. Były prowadzone w dużych miastach, w terenie zindustrializowanym. Językoznawcze badania terenowe, zwłaszcza nad polszczyzną kresową, prowadzone są zwykle na obszarach wiejskich. Badania te mają wypracowane metody, wywodzące się z dialektologii. Badania w miastach wymagały od Habilitantki po pierwsze wysiłku w znalezieniu informatorów, a po drugie wypracowania nowych metod. Podstawę materiałową pracy stanowią źródła wywołane: nagrania swobodnych wywiadów, otwarte ankiety, obserwacje oraz źródła zastane: materiały zebrane w trakcie kwerend archiwalnych i dokumenty uzyskiwane od różnych organizacji. Informatorami były osoby reprezentujące różne grupy społeczne: księża, prezesi polskich organizacji, nauczyciele, przedstawiciele miejscowej inteligencji, mieszkańcy miast wykonujący inne zawody, z różnym wykształceniem, miejscem pochodzenia i w różnym wieku. Wywiady, rozmowy odbywały się w trzech językach – w rosyjskim, ukraińskim, polskim. Wywiady autobiograficzne nawiązują do metody Antoniny Kłoskowskiej przedstawionej w książce „Kultury narodowe u korzeni” (s. 15 recenzowanej książki). W sumie Autorka przeprowadziła takie rozmowy ze 100 osobami, których podstawowe dane znajdują się w Aneksie. Ankiety z pytaniami otwartymi Autorka przeprowadzała przy okazji różnych wydarzeń, imprez kulturalnych lub po mszy świętej w miejscowych kościołach. Liczba badanych jest podawana przy ukazywaniu wyników każdej ankiety, zwykle jest to około 500 ankiet. Materiał pozwala zatem na wyciągnięcie rzetelnych wniosków i czynienie uogólnień. Pozyskiwanie materiałów zarówno wywołanych, jak i zastanych (kwerendy archiwalne) wymagało od Autorki poza znajomością metodologii, języków oraz miejscowej mentalności i realiów, także cech charakteru – otwartości wobec problemów ludzkich, wytrwałości, odwagi.

Polacy w obwodach zaporoskim i donieckim nie stanowią zwartej grupy, żyją w rozproszeniu, pochodzą z różnych regionów Polski i byłego ZSRR. Przybywali sami, bądź ich przodkowie także w różnych okolicznościach: przymusowo bądź dobrowolnie. Sytuacja językowa poszczególnych badanych i ich rodzin, jak też poczucie tożsamości nie są jednolite. Ich otoczenie językowe jest zmienne, niejednorodne. Jak badać grupę, która w rzeczywistości wcale grupą nie jest? Co łączy tak różne osoby, rodziny, które deklarują się jako Polacy? Jak kształtuje się ich poczucie tożsamości i jaką rolę odgrywa język polski? To najważniejsze pytania, na które Autorka poszukuje odpowiedzi. Książka jest bardzo bogata w treści merytoryczne, wielowątkowa, porusza wiele tematów, stawia mnóstwo pytań, pozostawia dużo przemyśleń. Ograniczę się do wskazania niektórych tematów, które uznaję za szczególnie wartościowe.

Wartością pracy jest ukazanie sytuacji Polaków i języka polskiego na tle historii, polityki narodowościowej i opisu złożonej sytuacji językowej na Ukrainie oraz w badanych dwóch obwodach, które mają swoją specyfikę kulturową. Autorka nie ukazuje mniejszości polskiej w izolacji od innych narodowości, lecz stara się ukazać ogólne mechanizmy polityczne, społeczne, językowe, którym podlegają Polacy, tak jak i inne grupy mniejszościowe. Píše, że terytorium południowo-wschodniej Ukrainy od dawna zamieszkiwali przedstawiciele wielu narodów, kultur i tradycji. W roku 2001 w obydwu obwodach, według danych spisowych, zamieszkiwało 130 różnych grup etnicznych i narodowych. Fenomen wielokulturowości zwraca uwagę, ponieważ stalinizacja tego przemysłowego regionu była bardzo silna, a sukcesy w budowaniu społeczeństwa radzieckiego niemałe (s. 70-71). Autorka pisze, że w wyniku polityki językowej w ZSRR język rosyjski stał się i jest do dzisiaj językiem dominującym w regionie. Proces zmiany językowej z ukraińskiego – z którym przybywała do miast obwodów ludność z innych terenów Ukrainy – na rosyjski był dobrowolny i łączył się z przypisywaniem językowi rosyjskiemu wysokiego prestiżu (język kultury, literatury, urzędów, mediów) (s. 192). Przekonanie o wyższym statusie języka rosyjskiego jest żywe do dzisiaj; Autorka przytacza wiele ciekawych fragmentów wywiadów oraz własnych obserwacji, potwierdzających tę tezę. Język rosyjski jest też praktycznym narzędziem komunikacji, jest łatwiej i szybciej porozumieć się w tym języku niż w ukraińskim. Autorka przytacza także fragmenty wywiadów, w których mowa jest o tym, że co prawda powinno się mówić po ukraińsku, ponieważ jest to język państwowy, ale moc symboliczna i komunikatywna rosyjskiego jest tak wielka, że nie daje szans na rozpowszechnienie innego języka.

Rozdziały, w których Autorka opisuje tę niezmiernie skomplikowaną pod względem politycznym, prawnym, społecznym i kulturowym sytuację, uważam za wyjątkowo cenne dla polskiego czytelnika. Pozwalają one zrozumieć problemy dzisiejszej Ukrainy, które przekładają się także na wybory i inne wydarzenia polityczne w tym kraju i regionie.

Na tym tle Autorka opisuje funkcjonowanie języka polskiego oraz poczucie tożsamości Polaków w dwóch obwodach. Przyjęła metodę badania „od wewnątrz”, czyli nie narzucania badanym własnych kategorii i poglądów, lecz przyjmowania ich punktu widzenia. Uważam, że tylko w ten sposób można badać tożsamość oraz świadomość językową (takie podejście badawcze zawdzięczamy książce Antoniny Kłoskowskiej „Kultury narodowe u korzeni”). Autorka konfrontuje wyniki swoich badań z danymi statystycznymi i spisowymi, podejmuje dyskusję z obiegowymi opiniami, przytaczanymi przez różnych badaczy. Umiejętność krytycznego ustosunkowania do prac innych autorów uważam za wielki atut Habilitantki. Ważna część badań dotyczyła związków języka polskiego z religią katolicką. Badaczka przeprowadziła 530 ankiet na temat preferencji języka w kościele oraz narodowości księdza. Jedno z pytań dotyczyło też narodowości badanych. Ankieta dawała badanym możliwość tworzenia własnych, niespodziewanych dla badacza, kategorii narodowościowych. Pojawiły się tu ważne z punktu widzenia badanych kategorie: „Rosjanin polskiego pochodzenia”, „Ukrainiec polskiego pochodzenia” i najciekawsze: „Polak (no Ukrainiec po paszporcie)”. Poglębione wywiady tłumaczą treść tych deklaracji i odzwierciedlają podwójną i zmienną tożsamość ludzi pogranicza. Badania wykazały, że wierni Kościoła katolickiego są różnych narodowości, np. w Doniecku: 50% to Ukraińcy, 19% - Rosjanie, 20% - Polacy. Są też Ormianie, Białorusini, Litwini oraz deklarujący wymienione wyżej podwójne poczucie narodowości (s. 232). Badania w innych miastach także wykazały, że wyznanie rzymskokatolickie nie jest równoznaczne z polską narodowością. Badania pokazały też, że językiem preferowanym przez wiernych jest język rosyjski, a narodowość księdza dla większości nie ma znaczenia. Autorka zwraca uwagę, że w pracach naukowych pojawiają się często ogólne stwierdzenia „o usuwaniu języka polskiego z liturgii Kościoła katolickiego na Ukrainie”, które oparte są na stereotypach i kształtują fałszywy obraz sytuacji (s. 243).

Za bardzo interesujący uważam rozdział „Tożsamość kulturowo-narodowa: rodzaje, wymiary, składniki”, w którym Autorka przedstawia wyniki wywiadów i ankiet dotyczących tożsamości. Ankieta zawierała pytanie: „Jestem Polakiem/Polką, ponieważ....”. Większość badanych identyfikuje się z polską narodowością, ponieważ ich rodzice (lub jedno z nich) byli lub są Polakami (kryterium krwi), kolejnym wskaźnikiem polskości jest wyznanie

rzymskokatolickie, a znajomość języka polskiego znajduje się na ostatnim miejscu (s. 299). Udział identyfikatorów narodowości tworzy rozmaite układy w poszczególnych miastach i grupach wiekowych. Pytanie o język codziennej komunikacji wykazało, że w tej sferze dominuje rosyjski. Autorka kilkakrotnie podkreśla, że Polacy w badanych obwodach nie mówią po polsku. Wyniki jej badań pokazują zatem dobitnie, że język nie może być tzw. „obiektywnym” wskaźnikiem narodowości. Język rosyjski dominuje także w mediach, polskich organizacjach, jest językiem, którym prezesi polskich organizacji posługują się w kontaktach między sobą. Jednocześnie paradoksalnie w tych zrusyfikowanych językowo obwodach Ukrainy kwitnie nauczanie języka polskiego. Zwłaszcza młode pokolenie przeżywa modę na polskość. Autorka zauważyła bardzo ciekawy fenomen ogromnej atrakcyjności języka i kultury polskiej wśród mieszkańców obu obwodów, niezależnie od ich narodowości. Jak zauważa: „na badanym terenie rodzi się nowy rodzaj polskości – adaptowanej z Polski, „przywiezionej” w gotowej postaci, przeniesionej tu przez telewizję lub Internet.” (s. 301). Ten fenomen zamierza badać w swoich następnych pracach (s. 347). Recenzowana książka otwiera zatem nowe perspektywy badawcze.

Konkluzja: Uważam książkę Heleny Krasowskiej za dzieło o doniosłym znaczeniu dla polskiej humanistyki. Jest to praca oparta na rzetelnych badaniach, wnosząca nową wiedzę do badań nad polską kulturą poza granicami kraju. Metody zastosowane w pracy stanowią znaczący wkład w rozwój językoznawstwa.

Ocena całości dorobku naukowego

Większość prac Habilitantki powstała na podstawie oryginalnych materiałów uzyskanych w trakcie badań terenowych. Habilitantka jest wytrwałą badaczką terenową. Przeprowadziła wiele badań dialektologicznych i socjolingwistycznych na pograniczach językowych. Od roku 1995 prowadzi badania terenowe na Bukowinie, czyli w obwodach czernowieckim na Ukrainie i suczawskim w Rumunii. Jest to obszar wielojęzyczny i wielokulturowy, zamieszkały przez kilka grup etnicznych i narodowych (Ukraińcy, Rosjanie, Polacy, Rumuni, Niemcy, Żydzi, Ormianie, Staroobrzędowcy i inne). Materiał leksykalny uzyskany podczas badań na Bukowinie stał się podstawą pracy doktorskiej, która została wydana w postaci monografii *Górale polscy na Bukowinie karpackiej. Studium socjolingwistyczne i leksykalne*, (Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa 2006, 331 ss.). Habilitantka kontynuowała badania nad leksyką bukowińską po doktoracie i w roku 2008 wydała wraz ze Zbigniewem Greniem *Słownik górali polskich na Bukowinie* (udział Habilitantki wynosi 50%). Słownik

ukazuje duże zróżnicowanie zarówno znaczeń leksemów gwarowych, jak i oznaczeń leksykalnych dla tych samych realiów/desygnatów. Autorzy zwracają uwagę na różne warstwy słownictwa: rodzimą, zapożyczenia rumuńskie, ukraińskie itd. oraz na wariantywność słownictwa. Słownik został perfekcyjnie wykonany pod względem warsztatowym i może stanowić wzór dla autorów innych słowników gwar funkcjonujących w warunkach wielojęzyczności. Habilitantka wiele prac poświęciła kontaktom językowym na pograniczach polsko-ukraińskim, ukraińsko-rumuńskim, ukraińsko-rosyjskim. Prace te publikowane w formie artykułów w czasopismach i tomach zbiorowych przynoszą aktualne dane o sytuacji językowej w badanych regionach, m.in. *Interferencja językowa jako jeden z aspektów przejawu pogranicza kultur (na przykładzie Bukowiny)*, [w:] Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство, Випуск 1, Ніжин 2007, s. 55-59; *Kontakty katolicko-prawosławne na Bukowinie Karpackiej*, [w:] Kontakty językowe i kulturowe w Europie/Sprach- und Kulturkontakte in Europa, red./Hrsg. Andrzej Kątny, Uniwersytet Gdański 2008, s. 94-100.

Habilitantka podejmuje także w wielu pracach temat związany z wyborem przez wiernych języka w Kościele rzymskokatolickim na różnych pograniczach Ukrainy (ukraińsko-polskie, ukraińsko-rumuńskie, ukraińsko-węgierskie i ukraińsko-rosyjskie). Zgromadzone dane pozwoliły wykazać, że Kościół rzymskokatolicki na opisywanych pograniczach jest wielonarodowościowy. Badania te uważam za cenne, ponieważ po pierwsze dostarczają rzetelnych oryginalnych danych z obszarów geograficznych, na których polscy naukowcy rzadko podejmują badania, po drugie mogą stanowić tło do rozważań nad funkcjonowaniem języka polskiego w Kościele katolickim w tych krajach. Problemy te porusza m.in. w artykułach: *Wybór języka w Kościele rzymskokatolickim na pograniczach*, [w:] Konstrukcje i destrukcje tożsamości. Wokół religii i jej języka, t. 1, pod red. E. Golachowskiej i A. Zielińskiej, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa 2011, s. 95-103; *Особливості регіонального мультикультуралізму (релігії католицько-православні на Буковині)*, [w:] Polska i Rumunia – od historycznego sąsiedztwa do europejskiego partnerstwa/ Polonia și România – de la vecinătatea istorică la parteneriatul european, pod red. S. Jachimovschi i E. Wieruszewska-Calistru, Związek Polaków w Rumunii, Suceava 2009, s. 393-399; *Problem języka liturgii w kościele katolickim na Bukowinie Karpackiej (na przykładzie parafii storozynieckiej)*, [w:] Polszczyzna za granicą jako język mniejszości i języki mniejszościowe w Polsce, pod red. E. Dzięgiel, A. Zielińskiej, t. 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2009, s. 123-134.

Na uwagę zasługuje umiejętność pracy w zespołach badawczych. Efektem współpracy z ukraińskimi uczonymi stał się pierwszy podręcznik socjolingwistyki.: Л.І. Антошкіна, Г.М. Красовська, П.І. Сигеда, О.М. Сухомлинов, 2007, *Соціолінгвістика. Навчальний посібник*, Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy, Berdiański Uniwersytet Zarządzania i Biznesu, Донецьк, ss. 354. (wkład Habilitantki 25 %). Publikacja zawierająca dwadzieścia wykładów jest wykorzystywana w dydaktyce uniwersyteckiej na Ukrainie. Uzyskała kilka pozytywnych recenzji w ukraińskich wydawnictwach naukowych. We współpracy z naukowcami ukraińskimi wydała także książkę, będącą zbiorem autorskich artykułów: Л. Антошкіна, О. Гадинко, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов, 2010, *Особливості Буковинського пограниччя: історія культурного полілогу*, Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy, Berdiański Uniwersytet Zarządzania i Biznesu, Донецьк, ss. 237 (Udział 20%).

Kolejna książka współautorska: A. Bonusiak, E. Czop, H. Krasowska, L. A. Suchomłynow, 2011, *Polacy Berdiańska: dokumenty, fakty, komentarze*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile, Piła, ss. 371 (udział 25%) jest w dużej części zbiorem dokumentów ilustrujących działalność polskiego towarzystwa kulturalno-oświatowego „Odrodzenie” w Berdiańsku na Ukrainie wschodniej. Dokumenty stanowią źródło do badania nad fenomenem atrakcyjności polskiej kultury w Berdiańsku. Część źródłowa poprzedzona jest wstępem i rozdziałem zatytułowanym „Polska mniejszość nad Morzem Azowskim. Studia i opracowania”. Książka ma charakter wydawnictwa źródłowego. Książkę *Bukowina. Żywa historia kościoła/Жива історія костелу*, (Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków 2006, ss. 211.) mówiącą o sytuacji Polaków i ich języka w Storożyńcu i okolicach na Bukowinie ukraińskiej uważam za ciekawą pozycję o charakterze popularnonaukowym. Tak samo oceniam pozycję: Helena Krasowska, Weronika Jakimowicz, 2009, *Буковина. Благодійна організація святого Вікентія де Поля*, Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków-Warszawa-Storożyniec, ss. 112 (udział 70 %).

Dr Helena Krasowska jest bardzo zaangażowana w prace na rzecz upowszechniania i popularyzacji nauki, zwłaszcza polskiej slawistyki. Swoim mistrzom, Ewie Rzetelskiej-Feleszko oraz Kazimierzowi Feleszce poświęciła artykuły: *Profesor Kazimierz Feleszko – osobowość karpackiego pogranicza*, Rocznik Wschodni, pod red. A. Madery, nr 9, Rzeszów, s. 238-242; *Казімеж Фелешко – славіст і буковинознавець*, Науковий вісник Чернівецького університету, Випуск 214-215, Слов'янська філологія, Чернівці 2004, s. 224-228; *Naukowiec rodem z Bukowiny – Profesor Kazimierz Feleszko* [w:] Bukowina.

Tradycje i współczesność, Związek Polaków w Rumunii, Piła-Czerniowce-Suczawa 2006, s. 25-44 (współautor Z. Kowalski); *Bukowiński rozdział naukowy Profesor Ewy Rzetelskiej-Feleszko*, Zeszyty Łużyckie, t. 43, Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej UW, Warszawa 2009, s. 219-226; *Osiągnięcia Ewy Rzetelskiej-Feleszko (1932–2009) w zakresie światowej sławistyki*, Nauka i szkolnictwo wyższe, nr 2/38/2011, Warszawa, s. 26-34. O Jej osiągnięcia mówiła także w Paryżu w 2011 roku na konferencji poświęconej kobietom w nauce.

Godne uwagi są umiejętności organizacyjne Habilitantki. Od 1997 roku współorganizuje Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Bukowińskie Spotkania” w Jastrowiu k. Piły, który zapoczątkowany przez Kazimierza Feleszkę, odbywa się tam corocznie od 1990 r. Dr Helena Krasowska wykonuje wiele prac na rzecz środowiska naukowego; jest wiceprezesem Zarządu Fundacji Sławistycznej, członkiem organizacji naukowych w Polsce i za granicą. Jest zaangażowana w propagowanie polskiej kultury na Ukrainie. Została nagrodzona wieloma dyplomami i nagrodami, najważniejszą jest odznaka honorowa Zasłużony dla Kultury Polskiej nadana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2012 roku.

Konkluzja

Dorobek naukowy dr Heleny Krasowskiej wnosi znaczny wkład w rozwój językoznawstwa i stanowi podstawę do nadania jej stopnia doktora habilitowanego. Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową. Wnoszę o dopuszczenie dr Heleny Krasowskiej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

08.01.2013, Wersow

A. Kiliński